katkı

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

YIL: 1, SAYI 5, 15 OCAK 1971, FİATI 2 LİRA

5

ELLERİ AYAKLARI BAĞLI VE AĞZI TIKALI BİR İNSANA VERİLEN SÖZ VE HAREKET HÜRRİYETİ NEYSE, ANTİDEMOKRATİK KANUNLAR SÜRÜP GİTTİĞİ MÜDDETÇE FİKİR ADAMINA BAHŞEDİLEN DÜŞÜNCE, SÖZ VE AKSİYON ÖZGÜRLÜĞÜ DE ODUR.

Sahibi ve Sorumlu Yönetmen A. E. Güran — Aylık Fikir ve Sanat Dergisi — Her ayın 15'inde çıkar — İlân kabul etmez — Yazışma adresi Gedikpaşa Cami Sokak 40/5 - İstanbul — Yıllık abone: 24, altı aylık: 12, üç aylık: 6 TL.'dir. Gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlanmasın iade edilmez. — Dizildiği yer: Asya Matbaası - Baskı: Haşmet Matbaası.

KÜÇÜK BURJUVA MİLİTANLARA

Sınıf İradelerinin Ortaya Çıkabileceği Askarî Demokratik Sosyal Şekil Üzerine SÖYLEŞİ

A. E. GÜRAN

Demokrasinin en evrensel târifi, belki hâlâ yapılamaz. Demokrasinin, bu kelimeye lâyik görebileceğimiz en mükemmel şekli belki de toplumun tarihi doğrultuda geçireceği bütün sosyal şekillerin (kalitatif farklı) bir limit noktasıdır. Ancak bizdeki parlâmentarizmin, bu tarihî konaktaki anlamıyla, bir demokrasi olmadığı aşikârdır. Çünkü, bırakalım «fert iradesinin özgürce değerlenmesi» palavrasını, sınıf iradesinin dile gelmesine bile müsaade edilmemek istenmektedir. Bu tersine gidişin, demokrasi ile hiç alâkası olmayan bir ismi vardır: Sınıf diktası veya hâkim sınıf diktası.

Hâkim sınıf, Batıdaki gibi, kapitalist aşamaya ulaştığı zaman, kapitalist ekonominin bünyesi dolayısiyle girdiği merkezileşme süreci, sosyal yapıya da bir merkezî idare şekli aşılamıştır. Sosyal yapıdaki bu merkezileşme veya bürokratik hiyerarşi, kapitalist hâkim sınıfa, kapitalist ekonominin iç çelişkisini kamufle etme yönünde bir «öğreti tekeli» sağlamıştır. Hâkim sınıf, kapitalist aşamanın meyvaları olan, modern tekniğin bütün borazanlarını (propaganda araçları) elinde bulundurabilmektedir. Ve dolayısiyle tarihin bu konağında oynadığı rolü, vardığı sentezi, insanlığın son mutlu merhalesi gibi gösterebilmektedir. Yani oralarda, bir kapitalizm savaşı vermiş olan muzaffer hâkim sınıf, pek tabiî, bir müddet öbür sınıflara bilgisini, iradesini bir doğma olarak gösterebilmektedir.

Oysa bizim gibi toplumlar, kapitalist merkezileşmenin sosyal gösterilişini (representation), kapitalist sürece girmeden (o burjuva ihtilâlinin hec-ü mercını geçirmeden), yüzyıllarca alışmış oldukları otokrasiye, merkeziyetçi benzerliği ile monte edivermişlerdir. Bu montaj işinde de dış politik desteği kolayca bulmuşlardır.

Sınıf savaşı ile başa geçmiş bir hâkim sınıf yoktur bizde... Onun için merkezî idare, dış payandaların dengesi değiştikçe sallanır ve ancak darbe ile yeni bir yönetici klik getirilerek tashih yapılır. Bizde, padişahlıktan devraldığı otokrasiye, kapitalist bürokrasinin kılıfını giydirmiş bir avantacılar zümresi vardır. Ve bunlar icabında (kel görününce), kapitalistliği de tamamen bırakıp, Batı taklidi borazanlarla yaşatacakları bir

bürokrasiye dayanarak, devleti yine tekellerinde tutabilirler. Bunu da «sosyalizme geçtik» iddiası ile yaparlar (revizyonizm). Ve bunu da ancak yine dış politik destekle yapabilirler.

Artık şunu da iyice görebiliyoruz ki: Propaganda araçlarının (TV. radyo, vb.) bizzat üretim aracı durumuna geldiği günümüzde, bunları ellerinde bulunduran zümrelerin, sınıf olma şartlarını taşıdıkları, gittikçe münakaşa mevzuu olmaktan çıkmaktadır.

Demek ki, bizdeki, tarihi aldatmağa kalkan hâkim sınıf müsveddesi klik, padişahlığın son zamanlarından aldığı merkeziyetçiliği, kapitalizm adına sürdürmeye kalkmış, şimdi de sıkışınca, sosyalizm adına bürokratik merkeziyetçiliğe geçme çabalarına başlamıştır. Halbuki gerçeği yaşamış toplumlarda, kapitalizme geçişte de, sosyalizme geçişte de, sınıfların özgürce iradelerini ortaya çıkardıklarını demokratik merhaleler vardır. Ancak bu demokratik merhaleden sonradır ki, tarihte sırası gelmiş sınıf başa geçerek, hâkim sınıf olarak iradesini ötekilere kabul ettirmiştir. Ve ondan sonra, sosyal yapıyı merkezileştirerek, diğer sınıfların çıkışlarını tıkamak yoluna, rasyonel bir biçimde gidebilmiştir.

Artık iyice anlaşılabiliyor ki, merkezileşme, hâkim sınıf açısından faydalı bir gayeye müteveccihtir: Ara sınıfları veya tabakaları kendine bağlı tutabilmek; alt sınıflarla, devrimci sınıflarla birleşmesini önlemek.

Merkezî kurumlara şartlanmış ve bunları Allah yapısı sanmış olan küçük burjuva, burjuvadan hıncını almak için, ezilenlerin avukatlığına ve liderliğine adaylığını koyunca, o kafayla yine burjuvanın âleti olduğunu anlayamaz. Burjuva bunları, alt sınıflara şef olma yarışında yalnız bırakır. Çünkü kafaları, «tek örgüt» filan gibi opsesyonlarla iyice ayarlıdır. Bunlar (küçük burjuvalar) o örgüt içinde mevki kapmak için biribirlerini kırarlar; ve sonunda, proletaryanın muzaffer şefleri olan bir avuç kahramanı (!) da hâkim sınıf kolayca satın alıverir. Devrimci savaş denilen de çok defa (hele bizim toplumda), bu, küçük burjuvaların biribirini kırma savaşıdır.

Bir zamanlar «Halkçılık» vardı; «efendim, Millet Meclisimiz var ve oraya her vatandaş seçilerek girebilir» deniliyordu. Hakikaten, hacı, hoca, işçi, köylü filan da almışlardı (ve alıyorlar) bu Meclise... Yani her sınıftan adam girebiliyor. Öyleyse toplumun sınıflarından bahsedip durmak niye? Evet! Adamı sen muhitinden al, getir Ankaraya, ver kendi seviyende para ve varlık, öğret yaşantını ve sınıfına yabancılaştır... Bu adamda artık sınıfının karakteri kalır mı? Devşirdin!

Şimdi de «sosyal demokrasi» deyimine, bu, geçmişin cikletine yeni bir şekil vermeye çalışıyorlar. Bu lâfın onlarca anlamı şöyle: Evet,

sınıf denilen bir şey var (halbuki sınıf kavramını anlamalarına imkân yoktur). Onun için sosyal tabakalara (sınıflara) örgütlenme imkânı verilmeli. Bir iki sendika olsun, bir iki parti olsun. Bu partilerin, sendikaların içinde, bir iki kafası çalışır gibi olan küçük burjuvayı tokuşturun biribirine... Galip çıkanı da satın alıverin... Ya parlamentoya koyun veya... Sahip çıkın işte, adamınızdır o artık... İşte oldu bitti; her sınıfın temsil edildiği genel irade: Sosyal Demokrasi... Halbuki o örgütlerin başına zaferle yükselmiş küçük burjuva, değil alt sınıfın mümessili olmak, kendi orta sınıfına bile yabancılaştırılmış ve hınçlandırılmıştır.

Görüyoruz ki hâkim sınıf (tabiî Batıdakilerden öğrendiği ile) küçük burjuvayı, ara tabakaları, biribirine kırdırmak ve hep kendi yönüne çekebilmek için kurmuş mekanizmayı.

Şimdi mesele ortaya daha açık olarak çıkıyor.: Maksat, küçük burjuvayı, alt sınıflar, işçi-köylü arasına çekebilmek. Bu ise, merkezî iktidarın karşısına gerçek bir (onunla özdeşleşmeden) iktidar alternatifi (ortağı) olarak çıkabilmek demektir.

Küçük burjuva kökenli olduklarını itiraf eden samimi militanlar, bunu gayet iyi anlamalıdırlar. Küçük burjuva terimi ile anlattığımız ara tabakalar, bizde, hem klâsik şekli ile, hem de kararsızlığı ve bireyciliği ile bâriz bir ideoloji olarak çok yaygındır. **Küçük burjuvayı şeytan, ya burjuva seviyesinde bir varlık, ya da burjuvaya karşı bir zafer kazanması için dürtüp dururmuş.** Bizim solcu militanlar ikinci kategoriden olduklarını anlamalıdırlar. Ancak şunu da hiç bir zaman unutmamalıdırlar ki, burjuvaya karşı esas zaferi işçi-köylü kazanacaktır; sizler yalnız, işçi-köylü arasına ajitatör olarak gidebilir ve onlarla kaynaşabilirseniz vazifenizi yapmış olacaksınız. Bu, da, fertlerin tek tek gayreti ile olacak iş değildir; hattâ burjuvanın icazeti ile alt sınıflara (ilerde burjuvaya rapor verebilecek duruma gelmek üzere) misafir gitmek demek de değildir. Bu gidişin objektif şartları vardır.

Bugün Türkiye'de bir sürekli hareket var. Bu hareket hattâ şu sırada Türkiye'ye özgüdür. Küçük burjuva kökenli militanlar, işte bu işgal-boykot atılımları ile övünmelidirler; ve ona sahip çıkmalıdırlar. Şayet, işçi-köylü'nün bu atılımlarının müesseseleştirilmesinde rol oynayıp, işçi-köylü potasında (konseyler) yerlerini alırlarsa, proletaryayla kaynaşma sürecinden sonra (ki bu kaynaşmanın şartı da, burjuvaya karşı verilecek müşterek mücadelede yatar), işçi-köylü'ye liderlik taslamanın övüncü, giderek (proleter hayatına intibak ederek), yerini yaşama sevincine bırakacaktır. Çünkü övünmek, bildiğiniz gibi, küçük burjuva rezilliğinin (aşağılık kompleksinin) hayalen karşıtı olan bir ruh halidir. Aynı zamanda zaten, burjuvaya karşı müşterek mücadele, işçi - köylü'nün gerçek liderlerini çıkaracak ve işçi-köylü, bu merhaledeki pratikleri ile daha ileri iktidar bilincine varabilecektir.

Diğer taraftan, gittikçe artmakta olan, tahsilli küçük burjuva kökenliler, hâkim sınıf tarafından satın alınamaz ve biribirine kırdırılarak azaltılamaz hale gelmektedir. Şayet herhangi bir harekette devrimci yöne kanalize edilemezlerse, hâkim sınıfa karşı zaferi, etnik grupcukların şovenizmini körüklemek klâsik yolunda arayacaklar yâni (artık komik olan) burjuva idealistliğini toplumda tekrar moda haline getirmek isteyeceklerdir; ki zaten bu çabalar şimdiden başlamıştır. Bu durum, ilerde kendisi için büyük bir tehlike olduğu halde, hâkim sınıfın umurunda değildir. O, bu gününü kurtarmakla meşguldür. Ancak dünya görüşü biraz evrenselleşmiş bir aydın, sosyalizme geçişin mümkün mertebe büyük kitleler halinde olmasının, evrensel devrim gidişine bir katkıda bulunabileceğini, aksi halde ufak ünitelerin, öteki devrimci bloklara köpek ve yük olacağını düşünerek, geçişte, bütünlüğün korunmasını bizim eşraf bozuntusu besleme burjuvadan daha çok arzu eder. Bu dünya görüşünü kazanmış bir aydın aynı zamanda, samimi küçük burjuva idealistlerinin büyük tereddütünü de şöyle cevaplayabilir: Devrimin, en yoksul halkların coğrafyaya bağımlılığından ötürü, kısa zamanda bütün dünyayı saramaması yüzünden, devrim dalgası geçtikten sonra belki bazı yerlerde burjuva ideolojisi hortlayabilir ve milliyetçilik dâvâsı körüklenebilir. Fakat bu, hemen diğer toplumlarda da karşıtlarını yaratacaktır. Ancak bu aşamadaki milliyetçilik tartışma veya çatışmaları, bu toplumların evrensel devrim akımına yetiştirdikleri bilim adamlarının övüncünde, ışığında olacaktır. Yoksa, evrensel devrim akımına hiç bir merhalede katkısı olmamış toplumların, ilerde hortlayabileceğini hayal ettiğimiz milliyetçilik akımında (dedelerinin paslı kılıcı ile filan) yerleri olamıyacaktır. Kaldı ki önümüzdeki merhalede belki ancak ırkların çatışması söz konusu olabilir kanısındayız.

Demek ki dış politik denge burada devam ettiği sürece (ki öyle görünüyor), her halükârda bir sömürü biçimi olan sert merkezî idare yapısı değişecektir. Bu, aydınlar uyanmadığı takdirde gerici bir tarzda, yâni etnik grupların kopması tarzında olabilir. İşte bu ters gidişi önlemek içindir ki, en alt tabakaya da, yâni işçiye ve yoksul köylüye de, iradesini göstermek için, sınıf olarak demokratik hakkı tanınmalıdır. Toplumun bütünlüğü ancak bu şekilde sağlanır; **çünkü, yoksulluğun milliyeti yoktur.**

Ve küçük burjuvayı, bu en alt sınıfın içinde eritmeliyiz. Bu en alt sınıfın, işçinin ve yoksul köylünün iradesi ancak yersel kuruluşlarda ortaya çıkabilir. Bu bilinç seviyesindeki bizim işçi-köylü, yaptığı pratiklerle (işgal-boykot), ancak işyeri konseylerini oluşturabilecek hale gelmiştir. Şayet bir hükümet darbesi olacaksa, bu, işçi sınıfının gerçek iradesini gösterebileceği işçi-köylü konseylerini kabul etmeden, bir demokratik aşama, bir devrimci aşama yapamaz; ve daha çok zor durumlara

düşer. **Küçük burjuva ideolojisi ancak konseylerde eriyebilir.**

Konseyler, sınıflar üstü kalmaya gayret eden bir idealist grubun (hâkim sınıf sempatizanı olacağı tabiîdir), yurt bütünlüğünü korumakla görevli, bir merkezi güvenlik kurulu karşısında, sınıfların «(her nevi kapitalist rantiye, bürokrat, teknokrat)/(işçi, yoksul köylü, bilim adamı)» gibi başlıca iki sınıfın özgürce mücadeleye girecekleri kuruluşlardır. Oralarda, sermaye ağır basarsa sermayedarlar, emek ağır basarsa emekçiler hâkim olacaklardır.. İş yerlerinde, asgariden, ücreti, kârı ve vergiyi biribirine göre ayarlama görevini işverenle paylaşacak olan konseyler, emek, sermaye ve yurtseverlik taraftarlarını açıkça ortaya çıkaracaktır.

Zaten bütün lâfların ötesinde, işçi sınıfının, lüks tüketim ve lüks tasarrufu kaldırma temayülü ile, hâkim sınıfın sürdürme isteği yatar. Onun için, kendi dalaverelerini işçi sınıfının murakabesine kolay kolay açamazlar. Hele şu sıralarda bu dalavereleri, aralarındaki çelişkilerden dolayı iyice su yüzüne çıktığı için, büyük bir kısmı tutuculukta iyice bütünleşmiş vaziyettedir. (*)

Atatürk'ün alelacele eşraftan yetiştirmeye çalıştığı burjuva taslağı hâkim sınıfın, bütün dış payandalara rağmen nefesi tükenmek üzeredir. Onlarca «tarihin garip cilvesi», bizce «zorunlu gelişim», memleketi getirdi dünyanın politik boşluğuna attı. Yılların kurt, hattâ kafası tilkili politikacıları bile tutacak taraf, takınacak tavır bulamaz oldular. Çünkü onların yıllarca yaptıkları, büyük devletlerin politikacılarının münakaşalarını dikkatle tâkip ederek, pazarlıkta ağır basanın arkasına geçmekten başka bir şey değildi. Şimdi ise büyük devletler, buranın öz rejimini, temayülünü (nabzını) ölçmek durumundalar; yeni pazarlıklarına mevzu yapmak için... Halbuki görüyoruz ki, bizim şebek politikacılar da hâlâ onları inceliyorlar, mimiklerinden bir işaret çıkarabilirmiyiz diye...

İşte ancak şimdi meydan bilim adamlarına ve bilimsel düşünceye açılmıştır. Çünkü **yığınları aptala çeviren tek taraflı politik ajitasyon durmuş, ve politikacıyı aptala çeviren bilimsel şüphecilik, eleştirel öğreti yâni bilimsel çalışma devri açılmıştır. Ve bilimin de milliyeti yoktur.**

Küçük burjuva kökenli samimi militanlar artık iyice anlamalıdırlar: Hâkim sınıfın raportörü olmamalı ve onların oyununa gelip, merkezî devrimci kuruluşlarda biribirinizi yememelisiniz. Önümüzdeki ilk demokratik merhalede, işçi sınıfının size çok ihtiyacı olacaktır. Bu merhale sizin açıdan (daima istediğiniz), işçi-köylü içinde (onlarla beraber, onlar gibi) serbestçe çalışma merhalesidir. O zaman, hepinizin yeteneğinizce kendinizi gösterebileceğiniz işçi-köylü konseyleri, fazlası ile olu-

şacaktır. O iş yerlerinde onlar gibi çalışıp, konseylerinde onların ilk öğretmeni, ilk aydınlatıcısı olacaksınız. Onlar burjuvanın hilelerini sizden öğrenecek; burjuvaya karşı beraberce mücadele edeceksiniz. Yani herşeyden önce, eğitim seferberliğinde, öğretmenlik görevini hemen yükleneceksiniz. Yani sınıfınızın iyi unsurları olarak yarın yeriniz, işçi sınıfının konseyleridir (potalarıdır). Öyleyse, artık, «hâkim sınıftan dilenme vesikası» olduğu iyice belirmiş olan diplomalarınızı, hâlâ bir garanti belgesi gibi görmek gafletinden kurtulmak için tereddüt etmeyin. Bu tereddüt, ilerde o belgenin karşılıksız çek olduğunu anlayınca sizi cinnete kadar götürebilecek, bir çelişkiyi hazırlamaktadır. Hâkim sınıf ile alt sınıf çatışmasının en çok keskinleştiği bu gibi dönemlerde, «aklen mâlûl» olarak en fazla kurban veren, küçük burjuva sınıfıdır. Küçük burjuvalar, çok defa delirmek pahasına tarihî gidişte yerlerini bulamazlar. **İstikbal, istikbali olan sınıfın yanındadır.** Daima tekrarladığınız gibi, devrim, aynı zamanda, eğitim devrimidir de... Devrimin imtihanı ve diploması bambaşkadır; gerçektir o!..

Hâkim sınıfın, olağan yönetici kadrosu ile yapacağı, Anayasaya aykırı bir tedbirine (ki bu da bir çeşit darbedir) veya, yönetici değiştirmesi demek olan bir hükümet darbesine karşı, işçi-köylü konseylerini önerelim (teklif edelim). Aksi halde, genel boykot ile gücümüzü gösterelim.

Şiarımız: HERHANGİ BİR DARBEYE KARŞI İŞÇİ - KÖYLÜ KONSEYLERİ, YAHUT GENEL BOYKOT!.

(*) Demirel'in yaptığı, sınıf bilincine varmış bir yöneticinin yapacağıdır. «Sizden öğrendim ben de yaptım» diyor; ve işi, bir sınıf meselesi yapıyor; «gidersek hep beraber gidelim» diyor. Hakim sınıf, sıkıştığı zaman, arasından bir suçlu bulup harcayıveriyordu. Ama artık bu da sökmüyor. Sömürünün, bir sınıf karakteri olduğu, ayan beyan ortaya çıkmakta...

***

Bütün ulusun ortak malı olan kitaplıklar ve Millî Kütüphane'ler, KİTAP ZİNDANLARI haline sokulmamalıdır.

Demokratik prensiplerle yönetilen bir Cumhuriyette, hiç bir kitap, okumak ve öğrenmek isteyen, inceleme ve araştırma yapan yurttaşlardan gizlenemez; herhangi bir bahaneyle olursa olsun, keyfe göre kilitlenemez.

Katkı, bu düşünceyle, Doğan Özgüden'in, **Yenigün**'de yayınlanan «Sınırları Zorlamak» başlıklı yazısını aktarmaktadır:

1948'de İngiltere'de ilk kez yayınlanışından tam 120 yıl sonra Türkiye'de sanık sandalyesine oturtulmağa kalkışılan Marx - Engels'in «Komünist Manifesto» Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin beraet kararı ve Yargıtay'ın onayı ile artık hâkim sınıfların yeni bir mahkûmiyet ilâmı halinde Türkiye halklarının okumasına sunulmuştur.

Adaletin kesinleşmiş yargısı, emperyalizmin emrindeki iktidarın, hâkim sınıfların emrindeki savcıların, polislerin suratına indirilmiş bir şamardır:

«Komünizmin ne olduğunu ya da ne olmadığını öğrenebilmek için, kaynak kitaplar yerine, bunlardan yapılmış aktarmalarla yetinmeyi iştemeye kimsenin hakkı yoktur.»

«Anayasanın hükümleri, Anayasa Mahkemesi'nin kararı ve Türk vatandaşının öğrenmek isteyen, insan olma haysiyeti içinde her şeyi rahatça öz kaynağından öğrenme ve öğretme çabası artık Türkiye'de çok küçük bir azınlığın imtiyazına verilemiyeceğinden, sanığın arı Türkçe ile çevirip yayınladığı «Komünist Manifesto» isimli kitaptan ötürü T.C.K.'nda onu sorumlu kılan bir hal ve durum görülmemiştir.» (1)

«Komünist Manifesto»nun Ankara Adliyesinde 1,5 yıl süren «sanıklığı» sırasında, Bilim ve Sosyalizm Yayınları'nın yönetmeni Süleyman Ege, temel kitaplara karşı adlî baskılar dışında uygulanan sinsice ve alçakça baskıları israrlı ve başarılı bir çalışma ile meydana çıkartarak kamuoyuna açıklamıştır.

Zira, hakkında dâva açılan kitap, «Komünist Manifesto»nun Türkiye'deki ilk baskısı değildir. Kitap 1923 yılında Dr. Şefik Hüsnü Değmer ve gene 1936 yılında Kerim Sadi tarafından dilimize çevrilerek yayınlanmıştır. Üstelik, «Komünist Manifesto», bilimsel bir eser olarak siyasî ve iktisadî doktrinler tarihinin ana belgelerinden biri olarak, tarihî bir belge olarak, bütün üniversitelerimizde okutulmaktadır. Atatürk dönemi Bakanlarından Mahmut Esat Bozkurt, eski Cumhurbaş-

kanlığı Özel Sekreterlerinden Zühtü Uray, Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden Mümtaz Soysal, Aydın Yalçın, Şerif Mardin, İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Nurettin Şazi Kösemihal, Hilmi Ziya Ülken, ODTÜ öğretim üyelerinden Yaşar Gürbüz eserlerinde «Komünist Manifesto»dan uzun alıntılar yapmışlar ve bu kitabı «temel kaynak»lardan biri olarak göstermişlerdir.

Ne var ki, kitabın eski baskıları hakkında herhangi bir mahkûmiyet kararı olmadığı halde, yarım yüzyıldan beri bu eser, Türkiye halklarından israrla gizlenmiş, birer kültür merkezi olması gereken devlet kütüphanelerinin gizli odalarında hapsedilmiştir.

Mahkemenin de talebi üzerine Komünist Manifesto'nun sorumlusu Ankara ve İstanbul kütüphanelerinde yaptığı incelemeler sonunda şu yüz kızartıcı gerçekleri tespit etmiştir:

Eski çeviri ve baskılar hakkında herhangi bir dâvâ açılmamış olduğu halde, Türkiye'de basılmış her türlü eseri bulundurmak ve okuyucuların yararlanmasına sunmak zorunda olan Ankara Millî Kütüphanesi, İzmir İl Halk Kütüphanesi, Ankara İl Halk Kütüphanesi, İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve Üniversite Merkez Kütüphanesi «Komünist Manifesto»yu bibliotek'lerden çıkartmışlar ve halktan gizlemişlerdir. O kadar ki, Cumhuriyet Savcılığının yazılı soruşturmasına verdikleri cevaplarda dahi, bu devlet kütüphaneleri, dâvâ konusu eserin 1923 ve 1936 yıllarındaki Türkçe basımlarına ait nüshalarının kitaplıklarında bulunmadığını bildirmek cür'etini dahi gösterebilmişlerdir. Millî Kütüphane Genel Müdürlüğü ise, Hitler barbarlığına özgü kültür düşmanlığını 4.3.1970 tarihli resmî yazısıyla belgelemekten de çekinmemiştir. Savcılığa verilen resmî cevapta aynen şöyle denilmektedir:

«Karl Marx ve Friedrich Engels tarafından yazılan ve Kerim Sadi tarafından Türkçeye çevrilerek 1936 yılında İstanbul'da bastırılan Manifest adlı kitap,... kütüphanemizin Yasak Kitaplar Deposundadır. Bu depodan Emniyet Genel Müdürlüğünden müsaade almış şahıslarla, Millî Kütüphane Genel Müdürlüğünün müsaadesini almış üniversite öğretim üyeleri istifade edebilir. Bunun dışında kütüphaneye gelen okuyuculara hiç bir surette bu depodan kitap verilmez. 1954 yılından beri bu müsaadeyi almamış kimselere kitap verilmemiştir.» (2)

Bu belge de açıkça ortaya koymaktadır ki, bilimsel sosyalizmin temel kitapları, devlet kütüphanelerinde, ancak Emniyet Genel Müdürlüğünün müsaadesini taşıyan Aclan Sayılgan, Fethi Tevetoğlu, Dareñdelioğlu tipinde «anti-komünizm» tüccarlarıyla, iki elin on parmağını geçmeyecek sayıda bilim adamı okuyabilmektedir. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesinin «Komünist Manifesto»yu beraat ettiren kararındaki «İnsan olma haysiyeti içinde her şeyi rahatça öz kaynağından öğrenme ve öğretme çabası artık Türkiyede çok küçük bir azınlığın imtiyazına ve-

rilemez» hükmü, bu engizisyon İspanyası'na, Hitler Almanyası'na özgü kitap düşmanlığına ağır bir darbe indirmiştir. Ama unutulmamalı ki, mahkemenin kararı, şimdilik sadece bir tek kitabı devlet kitaplıklarının izbe bodrumlarından gün ışığına çıkartmıştır. Şu anda yüzlerce kitap resmen «yasak kitaplar» listesindedir, yüzlercesi gene «toplatılmış» olarak çeşitli mahkemelerde yargılanmaktadır. Daha da önemlisi, tıpkı «Komünist Manifesto»nun eski baskıları gibi, binlerce kitap da haklarında resmen «yasak» kararı olmadığı halde, polisin ve kitap düşmanı kitaplık yöneticilerinin keyfî kararlarıyle halktan esirgenmektedir.

Bu durum, aslında, emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerinin, Türkiye'de bilimsel sosyalizmin, yani işçi sınıfı ideolojisinin Türkiyede bilimsel sosyalizmin ışığında işçi sınıfının devrimci mücadelesinin güçlenmesine karşı uyguladıkları alçakça yöntemlerden biridir. İşçi sınıfının ve halkın düşmanları, sosyalist düşünceyi ve eylemi, kendi çıkarlarıyla sınırlamak için hiç şüphesiz kitap yasaklamaktan, devrimci tutuklamaktan tutun da, fabrika önlerinde, maden ocaklarında işçi kurşunlatmaya kadar her türlü baskı metodunu uygulayacaklardır. Ve kitap yasağıyla, tutuklamalarla, kurşunlatmalarla örülen bu sınır, sosyalist hareketin meşruiyet sınırı olarak gösterilmek istenmektedir.

Türkiye sosyalist hareketi, tarih sahnesinde ilerici ve ilerletici görevini yerine getirebilmek için bu meşruiyet (!) sınırlarını sonuna kadar zorlamak zorundadır. Yayın alanında yazarıyla, mütercimiyle, editörüyle yüzlerce sosyalist yıllardan beri bu meşruluk sınırlarını her türlü baskıya göğüs gererek zorlamışlar, bugün bilimsel sosyalizmin birçok temel kitabını ve dünya devrimci pratiğinin çeşitli örneklerini Türkiye halklarının bilgisine sunmuşlardır. «Komünist Manifesto»yu mahkeme kararıyla «küçük bir azınlığın okuma imtiyazı»ndan kurtaran Bilim ve Sosyalizm Yayınlarının diğer kitaplarında, örneğin Lenin'in «Devlet ve İhtilâl», «Proleterya İhtilâli ve Dönek Kautsky», Lin Piao'nun «Yaşasın Halk Savaşının Zaferi», Jozef Stalin'in «Diyalektik ve Tarihî Materyalizm», Paloczy Horvath'ın «Dün Köleydik, Bugün Halkız» isimli eserlerinin Türkçe baskılarında yer alan «142. Maddeye göre açılan dâvâda beraat etti» ibareleri, yayın alanında meşrûluk (!) sınırlarını zorlama mücadelesinin zafer nişanlarıdır.

Yayın alanındaki bu sınırları zorlama mücadelesinin, herhalde, Türkiye sosyalist hareketini yürütmek iddiasında olan, ama her yürekli direnişi korkunç bir pasifizm ve atalet içerisinde «anarşistlik»le suçlayanlara öğreteceği çok şey vardır ki, ileride bu konu üzerinde daha fazla duracağız. (**Yenigün**, 21 Kasım 1970, S. 2 ve 5; Yıl 3, Sayı 874)

---

(1) Komünist Manifesto «Komünist Manifesto Dâvası» s. 149. Bilim ve Sosyalizm Yayınları, Ankara - 1970.

(2) a.g.e. s. 140.

DÜŞÜNEN İNSANLARA

— Henrı Barbusse —

— Çeviren: Em. Gnl. Fahrettin YAKAL —

Aklın zafere ulaşmasına çabalamaları için düşünen insanlara çağrıda bulunuyoruz.

Yazarlar, profesörler, öğretmenler, üniversiteli gençler, artistler, bilginler, teknisyenler yıkıntılarla dolu bu yolun sonunda ve tarihsel savaş alanında bulunduğumuz bu yaman günlerde, toplumun dev yaşantısının artık ölüme karşı çıkmaya başladığı, öfke ve irade ile yenileştiği ve canlandığı bu devrede sizlere çok ağır bir sorumluluk yükliyen bir gücünüz vardır.

İnsanların yürekleri sızlatan dâvâlarına edebiyatçıların pek çoğunun ilgisizlikleri paradoksal anarşi bir diğer deyimle güçsüzlüktür. Mesleği, yapıtlarında gerçeği dile getirmek olanlar ortadaki hastalığa ve onun görünen ilâcına gözlerini kapayabilirler mi? Sistemli bir tarzda sosyal ve politik büyük ülkülerden uzak kalan edebiyatçı, yazarlık görevini körletmiş ve insanlık görevini berbat etmiş olur, çünkü genel yılgınlık ancak politik tedbirlerle değişecektir.

Ussal eserimiz için işçilere olduğu gibi aydınlara da çağrıda bulunuyoruz. Onların tümü de aynı derecede bilgili ve bilinçlidirler. Bütün insanlar, kökenleri ne olursa olsun, meslekleri ne olursa olsun, ister kolları ile, ister kafaları ile çalışsınlar eğer aynı ruh ışınlarını etrafa salıyorlarsa ve aklın aynı inancına hizmet ediyorlarsa onlar aynı türden fikir adamlarıdır. Kişisel niteliğin ölçüsü, görüşlerin gerçekliğidir. yoksa bilgilerin kumkumalığı ya da anlatma yeteneği değildir. Bundan ötürü, seçkinlerle insanların geri kalanları arasında geleneksel doğrultuda çizilmiş bu arkaik ayırımdan vaz geçelim. İnsana değğin bir élite vardır, bu élite şeylerin nedenlerini kavrıyanlardan meydana gelmiştir. Erdemler, ünlülük hattâ yetenek aklın düşmanlarını, ve ilerlemenin inkârcılarını hor görülenlerin ve alıkların partisinden olmalarını önlemez: onların zihinsel nitelikleri bilgisizliklerinin bir kötülüğe sebep olmasından başka bir şeye yaramaz. Yüzleri temiz, dikkatleri uyanık, bakışları samimi ve iddialı kişilerin katıldığı kimi halkçı birleşimlerde Fransız akademyasının şu ya da bu encümenlerinde olduğundan daha

az edinilmiş bilgi, fakat daha çok zekâ ve anlayış vardır. İşte onlardır bizim gibi şimdiki ve gelecekteki drama karşı çıkanlar. Bizim biricik akranımız ve de yegane hısımlarımız onlardır .

Çok zaman oluyor, soyluların propagandasından, dar görüşlü kimi proleterlerin kininden, bazı aydınların zihinsel yeteneklerinin orta derecede olmasından ötürü aydınlar ile işçiler arasından karşılıklı bir güvensizlik sürüp gitmektedir. Her yerde olduğu gibi burada da yeni anlaşmalarla durumu yeniden düzeltelim. Aynı inancı paylaşan ve aynı moral düzeyde bulunan işçiler ve aydınlar birbirleriyle tanışmak ve kardeşliğin bilgeliğine yükselmek zorundadırlar. Zaten aynı hüviyette olduklarına göre tüm çalışanların menfaatleri eşittir ve birbirleriyle ahenklidir.

Edebiyat ve güzel sanat bölümlerinde eser verenler diğerleri gibi aynı proletaryanın bir kısmıdır. Hiç şüphesiz artistlerin ayrık, görkemli yaşayışları ve kutsal tutkuları her zaman bu durumları için korkunç bir tehlike yaratacaktır. Her ne olursa olsun artistlerin kaybedecek bir şeyleri yoktur. Yalnızca üretime üstünlük getiren bir adalet düzeninde ise onlar çok şey kazanacaklardır.

Tenlerini gözeten barbarlığı red etmeleri ve varlıklarını yeni ülkülere adamaları için hayatı yaratan ve ölüme aldırış etmiyen kadınlara, genç adamlara, geleceğin babalarına çağrıda bulunuyoruz. Onarılamaz ortaya çıktığı ve olayların selinde sürüklenildiği zaman direnmek hiç bir şeye yaramaz. Yalnız vicdanının buyruğuna itaat eden askerlerin üstün kahramanlığı gelişmesi önlenmiş bir fedakârlık, lüzumsuz güzel bir trajedidir. İnsanlığın uzun süre ümit etmesi için fazla boş zamanı yoktur. Ona vaktinden önce yetişmiş bilgelik gerektir. Gençler aklın gürbüz gençliğinde cisimleşmelidirler.

Herkese, adetleri az ve çekinerekten de olsa her sonuç göze alınarak «eğer bütün halk kabul etse, bu ne kadar güzel olacak» denildiği bu bilinmez, bu şekilsiz ve bu ihmal edilmiş yığından olan herkese sesleniyoruz. Bunu söylemeleri ve uzlaşmaları için binlerce, milyonlarca insanın tümünü karşı karşıya getireceğiz, bu sayısız ayrı durmaların kısırlığını, her biri ve hepsi arasındaki davranış hatalarını yok edeceğiz.

Sınıfların ve halkların birleşmesiyle sınıflar savaşının yok olacağını söyliyen basit yasa ve eşitsizliğin, puta tapmanın olgusu bulunan, hayata karşı lüksün savaşı, iç ve dış harbler anlamına gelen düzensiz toplumsal durum arasında bir tercih yapmak size düşer.

Siz her şeyin üstesinden gelirsiniz, çünkü sizler insansınız ve her zaman ve her yerde tarihin başlangıcından bu yana her şeyi yapmış olan sizlersiniz.

MAHMUT ESAT BOZKURT VE KEMALİST DEVLET SOSYALİZMİ

BÜLENT NEBİL

Atatürk devrinde, «Kemalizmin ideolojisi»ni yaratmaya ve Kemalist bir «Devlet sosyalizmi» nazariyesini işlemeğe çalışan Türk profesörleri arasında Mahmut Esat Bozkurt'un çok önemli bir yeri vardır.

Prof. Bozkurt, Atatürk'ün gerçek sözcülüğünü yaptığı iddiası ile, komünizme karşı giriştiği kalem savaşında, dikkate değer bir özelliğe sahiptir: **Marx'a değer vermek ve Marx'tan faydalanmaya çalışmak.**

Prof. Bozkurt, komünizme karşı «Devlet Sosyalizmi»ni ileri sürüyor. Bu «Devlet Sosyalizmi», pek tabiidir ki, **demagojik devlet sosyalizmi,** veya **monarşist devlet sosyalizmi,** yahut da **emperyalist devlet sosyalizmi** olmayacak; **Cumhuriyetçi ve Kemalist** bir etatizm biçiminde ortaya çıkacaktır. Bozkurt, KEMALİST DEVLET SOSYALİZMİ'nin komünizme üstün ve karşı «Devlet sosyalizmi» olduğunu, —kendi görüşüne göre— inandırıcı farzettiği birçok delillerle ispata çabalıyordu.

Prof. Bozkurt, komünizme kökten aleyhtardı; ve bu doktrinin karşısına DEVLET SOSYALİZMİ ile, Kemalist yâni sol Atatürk'çü bir etatizmle, çıkmak gerekliliğine inanmıştı. Marx'a değer vermeden, Marx'tan yararlanmadan komünizmin yıkılabileceğini ise havsalası almıyordu.

Onun görüşüne göre: Harc-ı âlem ve modası geçmiş itirazlarla, paslı silâhlarla, komünizm red ve cerh edilemezdi. Silâhları yenilemek şarttı.

Bozkurt, bu düşünce ile, yeni ideolojik silâhlar aramış ve bu silâhların ancak Marx'tan sağlanabileceği sonucuna varmıştı. Komünizmi ancak Marx'ın silâhları ile tepelemek mümkün olabilecekti.

Bozkurt'a göre: Gerçekleşmesi imkânsız olan Komünizm, uygarlığın duraklaması, insanlığın iflası demekti. Komünizm, mutlak eşitlik vaat ediyordu. Bu ise insan tabiatına aykırı idi.

Prof. Bozkurt, mutlak eşitlik değil de, insanlığın tabiatına aykırı olmayan bir eşitlik ister ve sıkı bir DEVLETÇİLİK sayesinde bunun sağlanacağını ileri sürer. Onun inancına göre, Atatürk'ün en yüce ideali buydu. Atatürk'ün yapmak istediği ve gerçekleşmesini özlediği de bundan başka bir şey değildi.

«Devlet sosyalizmi» ile Komünizmi karşılaştıran Bozkurt'a göre: Komünizm şahıs diye birşey tanımaz, kişiyi ve kişiliği inkâr eder. Oysa kişi, her şeyden önce gelmektedir ve Carlyle haklıdır.

«Kemalizm ideolojisi»ni tedvin işini yüklenen Prof. Bozkurt'a göre: **Atatürk'ün istediği «Devlet sosyalizmi»nde özel mülkiyet yerinde kalacaktır.** Zira ,insan tabiatı bunu emr ettiği gibi, BATI UYGARLIĞININ İLERLEMESİ VE KORUNMASI, ancak **özel mülkiyetin kanadı altında** mümkün olacaktır. Mutlak eşitlik hülyası peşinde koşan komünizm, asla başarıya ulaşamıyacak; dileklerini, hiç bir zaman hayata geçiremiyecektir. Kemalist Devlet sosyalizmi, komünist ekonomi sisteminden üstün olmasa, Atatürk onu seçer miydi?.

İnkılâp Enstitüsü Profesörlerinden Dr. Mahmut Esat Bozkurt'un, öteden beri, Karl Marx'a hayran olduğunu bilmiyen yoktur. **Atatürk İhtilâli** adlı eserinde (1), bu hayranlık şöyle bir ifadeye bürünüyor:

«**Karl Marx** da büyük feragat örneklerindendir. Marx, madmazel Vestfalen ile evlendi. Hem kendisi, hem karısı zengin aileye mensup idiler. Ortaya attığı sosyalist dâvâsı uğrunda hapishanelere düştü. Kaçtı. Sürgünden sürgüne koştu. Fransaya gitti. Almanyanın müdahalesi üzerine Fransayı terke mecbur oldu. Belçikaya geçti. Amele hareketleri başladı. Orayı da terk ile İngiltereye gitti. İngilterede barınabildi. Hayatını muzayaka içinde bitirdi. Gazetelere yazılar yazarak geçiniyor, ara sıra da arkadaşı Engels'in muavenetine mazhar oluyordu. Bugün Londranın bir mezarlığında başında küçük bir taş olduğu halde ebedî uykusunda yatıyor.

Fakat dâvâ, mahiyeti itibarile ne olursa olsun, bugün Rusyada Markx'ın heykelleri yükseliyor. Dâvâ dünyayı düşündürüyor. İşte bilginin, yüksek düşüncenin, feragatin verimi!» (2)

Yukarıdaki biyografiyi büyük puntolarla dizdirmek lüzumunu duyan yazar, «Rusyada komünizm neden muvaffak oldu?» sualine cevap verirken de, Marx'ın Rus şakirdini idealize etmektedir:

«Lenin ihtilâli Rusyada muvaffak komünizm yarattı.

Yüz seksen milyon nüfusa, en ileri ve en sol sayılan böyle bir rejimi kabul ettirmek, onu yirmi üç seneden beri tatbike muvaffak olmak, feragatin, cesaretin, zekâ ve bilginin veriminden başka ne olabilir ki?

Lenin'in hayatı baştan başa bu hasletlerin bir ifadesidir. Onun elâstikî taktikleri, muvaffakıyetin; yüksek prestiji, komünist zaferin belli başlı âmili oldu...» (3)

Bununla beraber aynı eserde, Bozkurt, «dünyanın en ileri ve en sol rejimi olan komünizm»e kökten aleyhtarlığını şu sözlerle dile getirmektedir:

«(Komünizm) tahakkuk etmiyen ve etmiyecek olan bir dâvâ peşinde»dir. «Komünizm, hayatı tarihin de ilerisinde arıyor. Düşecektir. Hayatın dışında kalacaktır. Düştü ve hayatın dışında kaldı!.» (4)

«Ben komünist değilim. Türk milliyetçisiyim. Böyle doğdum, böyle öleceğim... Fakat Markx'ın görüşlerinden, ilmî tahlillerinden, metod-

larından hak ve hakikatlar lehine istifade edilecek çok şeyler vardır... Bir hakikat kaybolmamalıdır, gizli kalmamalıdır. Velev ki bu hakikat hasım tarafından gelse bile... Komünizm: (Vatanım ruyu zemin, milletim nev'i beşer) diyor... Komünizm bütün insanlığı bir rejim içine almak, komünist federasyon halinde yaşatmak dâvâsını güder, emperyalizmin şekli değiştirilmiştir... Komünizm, proleter diktatörlüğüne dayanır; ferde mülkiyet hakkını ve ekonomik alanda teşebbüs salâhiyetini tanımaz. Ferd yoktur, kamu vardır der...

Marksizme göre insanlığın beşinci çağı proleter ihtilâlidir... Beşinci çağ **Marx**'ın iddiasına göre proleterlerin ihtilâlile mutlak müsavat devri olacaktır. Bize göre beşinci çağ komünizm çağı olmıyacak, sıkı bir devletçilik devri olacak ve mutlak müsavat değil insanlığın cibilliyetine uygun bir müsavat çağı başlıyacaktır. Bu ihtilâlde şüphe yok ki proleterlerin rolü büyük olacaktır. Görülüyor ki bizim hak anlamımız Barnavla, Joresle, K. Marx'la teeyyüt etmektedir...

Komünizm fert tanımaz. Her şeyi organizasyonda ve kamuda bulur... Bize göre fert, şahıs her şeyden önce gelir. Kamunu kuran kim? Kamunu harekete getiren kim? Organizasyonu yapan kim? Organizasyonu işleten kim? Fertler, şahıslar değil mi? Şu halde nasıl olur da fert, şahıs inkâr olunabilir? Var olan, hayatın başında gelen hattâ bizzat hayat olan bir âmil inkâr edilebilir, yoktur denebilir mi?!... Karlayl, bu hakikatı çok güzel, çok iyi ifade etmiş ve: «Tarih büyük adamların tercümeyi halidir» demiştir...

Komünizmanın asıl aksayan yanı, çok güzel olmasındadır! O kadar güzel ki yer yüzü ile anlaşamıyor!... Moral ve maddî yönlerden komünizma insan oğluna mutlak bir müsavat vâdeylemektedir. Bu tahakkuk edebilseydi, yahut daha doğrusu, insan oğlunun cibilliyeti buna müsait olsaydı, sefalet denilen nesne, ortadan kalkar, insanın insan tarafından istismarı, boğazlanması sona ererdi. Nasıl ki İsa çarmıha gerildi ve son nefesini orada bitirerek vâzının kurbanı oldu ise, bunun gibi, tahakkuku kabil olmayan komünizma da, ya medeniyetin ilerleyişini kurutacak, yahut da insanlığı yangınlar, yağmalar içinde iflâs ettirecektir...

... Hususî mülkiyet ve rekabet, devlet sosyalizmasında kalıyorlar. Çünkü kalmaları lâzımdır. Bu lüzum insanın cibilliyeti iktizasıdır. Ve medeniyetin ilerlemesi, korunması için bir zarurettir... Komünizma, haksızlıkları kökünden koparıp atmak istediği ve mutlak müsavat kurmayı ülkü edindiği içindir ki bir şeye muvaffak olamıyor. Ve olamıyacaktır! Neden? Çünkü insanın fiziyolojik ve pisikolojik temayüllerine uygun değildir de ondan? Çünkü insanlarda mütefavit bir zekâ, bunun neticesi bir egoizma hasleti vardır. Bu farklı zekâ ve bunun verimi olan egoizma kaldıkça, komünizmanın dilekleri hayatta tatbik kabiliyeti bulamazlar. Ve bulamıyacaklardır...

... Bu filozofinin («K. Marx'ın tarihî maddiyetçilik filozofisinin»)

insanın fiziyolojik ihtiyaçlarına, temayüllerine müessir olamıyacağını da kabul etmek gerektir. Nitekim tarihî maddiyetçilik, yahut **matétializme historique** hakikatı, insanın su içme ihtiyacını değiştiremez, cinsî ihtiyacına, karın doyurmak zaruretlerine mâni olamaz. Tıpkı bunlar gibi, egoizmayı, belki bir hadde kadar tâdil edebilir. Kökünden söküp atamaz. Çünkü egoizma (Benlik) fiziyolojik ve psikolopik bir haslettir. Zekâ gibi. Egoizma (Benlik) nihayet zekâya dayanır. Zekâ hiç bir ekonomik sistemle tâdil edilemez. Egoizma kökünden sökülüp atılamayınca, komünizma da bütün verimlerile tatbikatta tecelli edemez. Komünizma hususî mülkiyeti kabul etmez. Komünizma miras tanımaz. Komünizmaya göre fert yok kamun vardır. Komünizmaya göre bütün ekonomik teşebbüsler en küçük teferruatına kadar devlete aittir. Komünizma müsavi pay, müsavi gündelik dâvâsını güder, İlh. Hususî mülkiyet yok, müsavi gündelik, müsavi pay: İşte insanı insanlıktan çıkaran prensipler!...

Buraya dikkat ediniz! Bu geçmiş mütemadî düşüşler grafiğinden başka bir şey değildir. Bu grafik sıra sıra düşüş derinliklerinin gittikçe arttığını gösteriyor.

Realite diyor ki... (6)

Tarih ve haldeki tatbikat bize gösterdi ve gösteriyor ki komünizm insanın cibiliyetine uymuyor...

Şu halde, ekonomik bakımdan bizim devletçiliğin daha ilmî deyimle, devlet sosyalistliğinin komünist ekonomik sistemden, üstün ve isabetli olduğu tebarüz etmektedir. Çünkü komünist sistem ne olursa olsun tatbik kabiliyetini gösteremedi, gösteremiyor ve gösteremiyecektir......» (7)

---

(1) **Atatürk İhtilâli,** Türk İnkılâbı Tarihi Enstitüsü Derslerinden, (İstanbul Üniversitesi Yayınları İnkılâp Enstitüsü, sayı: 160)

(2) Ayni eser, s. 87.

(3) Keza, s. 135.

(4) Keza, s. 397 ve 398.

(5) Bozkurt'un burada zikrettiği eser Max Beer'in Sosyalizm Tarihidir.

(6) Bozkurt, burada Stalin ve Troçki'nin kitaplarını zikr etmekte ve Sovyetlerde işçinin «süngülü askerle tehdit edildiği», «belki de süngülendiği halde» yine çalışmadığını söyledikten sonra şunları ilâve eylemektedir: «Bu hali umumîleştirince nasıl bir neticeye varılacaktır? Medeniyetin kurulmasına!..»

(7) Bozkurt'un istikbali okuyuşu bu kadarla kalmıyor: «Pek yakında hasıl olacak durum şudur: Türkiye bütün komşu milletleri giydirecek kuşatacak, bütün ihtiyaçlarını temin edecek bir kudrette bulunacaktır.» s. 192, 248, 249, 371, 372, 374-375, 382-383, 387-388, 389, 390, 391.

(8) Prof. Dr. Bozkurt, «pratik bakımından komünizmaya çok kuvvetli bir tenkit tevcih eden» Vels'in sözleriyle «mevcut mesleklerin en solu ve ilerisi sayılan anarşistlerin şeflerinden Prens Kropotkin'in komünizmaya tevcih ettiği bir kritiği de» kendi hücumlarına eklemeği ihmal etmemiş ve; kitabını hacim itibariyle de genişletmeğe muvaffak olmuştur. (Bk. s. 457-459).

YAŞAR NEZİHE (BÜKÜLMEZ)'İN GREV ŞİİRİ

***

Yıl 1923. İstanbul'da mürettipler grevi patlak vermiş. Aydınlık'çı şair Yaşar Nezihe, grevcilerin yanında ve ön saftadır. İşçinin sırtından geçinenlere karşı yürüyor; patronun karşısına dikiliyor: Zevkini eğlenceni onlar sağlıyor. Kurşun harfler işçilerin hayatını kemirmekte, onları hergün biraz daha soldurup eritmektedir. Yazın Adalar'da, kışın debdebeli salonlarda yaşıyan, kâşânelerde ömür süren müsrif, insafsız patronlar! İşçi de sizin gibi insan, demir değil! Ve, elbette ki greve gidecektir. İşçilerin hakkını teslim etmezseniz, onlar da sizin yüzünüze gülecek değillerdir. Grev sürüp gidecektir; beş on kuruşa kimse boyun eğmiyecektir.

Yaşar Nezihe'nin grev şiiri **Haber** Gazetesinin 18 Eylül 339 tarihli nüshasında yayınlanmıştı.

Okuyalım:

GAZETE SAHİPLERİNE

— Mürettipler grevi için yazılmış —

Bir «hak» sesi duyduk yine biz hakkı sevenler
Ürktü bu sadadan nice sırttan geçinenler

Patron: Bu sada sahibini susturamazsın
Hak istiyenin ağzına taşla vuramazsın

Onlardır eden zevkini, eğlenceni te'min
Onlar çalışır etmek için hep seni zengin

Kurşundan hurufat o hayatı kemirirken
Her gün daha bir parça solarken ve erirken

Sen zevkin için istediğin yerde gezerdin
Bîçârelerin hakkını vermezdin üzerdin

....

Garsonlara emr ettiğiniz en gür sesinizle

Yaz gelse geçer ömrünüz her gün Adalarda
Kış gelse yaşarsın ne müdebdeb odalarda

Bir lâzada yüzbin lira eylersiniz israf
Bir işçiye bilmem neden etmezsiniz insaf

Âhen değil işçi, o da patron gibi insan
Patronlara karşı eder elbet grev ilân.

Teslim ediniz işçilerin hakkını zira
Etmezseniz, etmez size onlar da müdârâ

Yoksa bu grev böyle devam eyleyecektir
Beş on kuruşa kimse boyun eğmiyecektir.

عزته صاحبلرینه

- مرتبلرك غروی ایچین یازلمشدر -

بر ‹‹ عمد ›› سسی دویدم بنده بر حقلی سوزلر
توركلری بو صدادن نیچون صیرتدن کچینلر
یاهو نه : بو صدا صاحبنی صوصدیرامازسکز
عدالتیه آغزینه طاشله دوراماز سکز

اونلرده ایدرده ذوقنی : اکلنجه‌نی تأمین
اونلر چالیشیر ایتمک ایچون اکمکنی تأمین

قورشوندن هر وقت اوحیاتی خبر برکن
هرکونده داها بر پارچه صولارلر دوشه‌رکن
سز دوقتار ایچونه ایسته دیکلر یرده کزرکن
بیچاره‌لرك حقنی ویرمزده له کوزتردك

. . . .

چالیشسونلر امر ایتدیکلر آن کوریسنکز د

یا ! کمنه تحریر ایدیك هر کونده آدارلرده
قیشی کلمه قانلرله نه حدیدی اودلرده

بر لحظه‌ده یوز سپارلیرا ایدرسکز اسراف
بر ایشچی به بیلمم نه دن ایتمزسکز انصاف

آهن دکل ایشچی اوده پاطرون کبی انسان
پاطرونلره قارشی ایدر البت غرو اعلان

تسلیم ایدیکز ایشچیلرك حقنی زیرا
ایتمزسه‌کز، ایتمز سزه اونلرده مدارا

یوقسه بو غرو بویله دوام ایلیه‌جکدر
بش اون غروشه کیمسه بویون اکمیه‌جکدر

---

۱۸ ایلول ۳۲۹ صالی

‹‹ رهبر ›› غزته سنه درج اولنمشدر.

RAGIP USTA'NIN ARDINDAN

GALİP M. ATAÇ

Tornacı RAGIP USTA'nın kaybı üstüne birkaç satırlık söz etmeğe zaman kalmadan, ölüm, Modelci KERİM USTA'yı da elimizden aldı. Sosyalizm tarihi açısından, her yönleriyle, övülmeğe değer iki varlıktı, Ragıp ve Kerim Usta'lar.

Gerçi, Ragıp Usta, ölümünü en yakın dostlarından bile gizledi. Ama onun, büyük bir kavga içinde geçen 81 yıllık yaşantısı devrimci kuşaklar için elden ele gezecek bir kitap gibidir.

Bulgaristan göçmeni idi Ragıp Usta. Dili tatlı, gözü pekti. Acılarını bile, gülerek anlatan güçlü bir insandı. 1923'te, 25 bin insanın öldürüldüğü Stanbulski olayına katıldı. Kılpayı kurtuldu ölümden. Hapisten kaçtı. Edirneye geldi. Edirne'de, sanat okulunu kurdu. Tornacı ve tesviyeci olarak, birçok değerli eleman yetiştirdi. İstanbul ve İzmir'deki bütün devrimci direnişlerde, onun da şeref payı vardır.

1946'da, Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin kuruluşunda görev aldı. Bir süre sonra, dört yıl hapis cezasına çarptırıldı.

Ragıp Usta'ya göre, 2. Dünya Savaşında, Sovyetler Birliği'nin başarıları dünya politikacılarını şaşkına döndürdü. Olayın şu, ya da bu ülkede geçmiş olması önemli değildi. Önemli olan, dünyadaki sermaye çevrelerinin, sosyalist düzen üstüne uydurdukları yalanların açığa çıkması idi.

Türkiye emekçilerinin sosyal - ekonomik haklarını elde edebilmek için yapacağı direnişler, artık, sınırlanamazdı... «Gerçekler vizesiz seyahat eder»di... Dünya sürekli bir devinme içindeydi... Oluşlar, gereken hız ve tempo ile akar da, akardı... Dünyaya gelişin anlamı, insanca yaşanmakla anlaşılacaktı.. Yaşamayı, bağırsak kurtlarına ziyafet çekmek gibi görmeyenler, insan olmanın sorumluluğunu duyuyorlardı yüreklerinde... Ortak bir vatan görünüyordu gözlerine dünya... Aydınlık, tüm insanlığın vaz geçilemez bir özlemi olmuştu... Arınmış bir insandı Tanrı... İnsan, bir Tanrı'ydı Yücelmiş..

Karmaşık bir yumak gibiydi evren... İnsanoğlu, iplik iplik didikliyordu onu... Bir şeyler aranıyordu bu yumaktan.. Ömürler uzanıyordu tel, tel... Ara sıra, bır uç gülümsüyordu... Umudlu eller takılıyordu insanoğlunun parmaklarına..

Ve, bu eller.. Bu eller taşıyacaktı insanlığın kurtuluş bayrağını.

Kitaplar Arasında:

MACHİAVELLİ BAŞBAKAN

CEMİL MERİÇ

«Hükümdar» evvelâ Türkçeye çevrilmiş. Dilimiz, asırlarca sonra yeni tercümelerine kavuşuyor kitabın. Son tercüme Vahdi Hatay'ın. Mütercim, Önsöz'de, Machiavelli ile uğraştığı için okuyucudan özür diler gibidir. «İşin ucunda lekelenmek tehlikesi var» diyor. Santa-Croce manastırındaki mezarı düşünüyorum: «Niccola Machiavelli, 1527 yılında öldü. Hiç bir övgü, bu ad kadar yüce değildir.»

Sayın Hatay, lekelenmek tehlikesini göze alamadığından, «Hükümdar»ı, «Anti-Makyavel» ile birlikte sunmak ihtiyacını duyuyor. Daha da ileri giderek, «birisi Amelot de la Houssaye tarafından lehde kaleme alınmış, ötekisi Voltaire tarafından aleyhde yazılmış iki önsözü de» bunlara katıyor.

Bu Amelot de la Houssaye de kim? Mütercime göre, Hükümdarı Fransızcaya ilk çeviren. Oysa bizim bildiğimiz, eserin ilk mütercimi, Houssaye değil, Jehan Charrier'dir (1544). İkinci mütercim Gohory (1571). «XVII. asır mütercimleri peruka giydirirler», Machiavelli'ye. Bu gayretkeşlerin başında da Amelot de la Houssaye gelir (1684). Sayın Vahdi Hatay'ın dilimize kazandırdığı Hükümdar, bu sadakatten uzak tercümedir işte.

Anti - Makyavel'e gelince, bu eserin tek değeri, Prusya veliahdının makyavelizmine şehadet etmesi; makyavelik bir hayata, makyavelce bir başlangıç. Kitabının önsözünde, «Bu canavara karşı insanlığı müdafaa ettiğini, safsata ve cinayetin karşısına, aklı ve adaleti çıkardığını» söyleyen II. Frédéric, eser basılırken tahta geçer. İlk işi kitabın yayılmasını önlemektir. Bunu başaramayınca imzasını inkâra kalkar. Sonra ilk icraat olarak Silezya'ya yüklenir: La Fontaine'in kadın olan fare diye bir hikâyesi vardır. Bu çiçeği burnunda hanımefendi, bir fare görür görmez, kediliği hatırlar ve saldırır fareye. «Hükümdar Frédéric de, dişine göre bir eyalet bulunca, feylezof cübbesini atıp, kılıcına sarılır», diyor Voltaire. (Bk. Machiavel et l'Allemagne Henri Berr)

Şimdi de kitaba bir göz atalım: Tercüme şöyle bir ithafla başlıyor. «Floransa vatandaşı ve sekreteri Niccola Machiavelli'den..». Oysa kitabın aslında Floransa vatandaşı ve sekreteri kelimeleri yok.

Machiavelli Hükümdar'ı yazarken San Casciano'da idi, işinden kovulmuştu, sekreter falan değildi yani. Siz bunları düşünürken, sayfanın altındaki not, hayretinizi bir kat daha arttırıyor: «Sekreter: o zamanlar küçük devletlerde başbakanlık ödevini görenlere denirdi.» Zavallı Machiavelli, ömür boyu yoksulluktan kurtulamadı. Vahdi Hatay beyefendinin onu başvekilliğe nasb etmesi, gerçekten büyük bir kadirşinaslıktır. Bir İspanyol yazarının, bizde pek az tanınmış bir kitabını hatırlıyorum: Edebiyat Cumhuriyeti. Büyük ölüler, öbür dünyada bir devlet kurmuşlardır. Sezar, millî savunma bakanıdır bu devlette, Takitus millî savunma müsteşarıdır. Machiavelli'ye karşı haksız davranmıştır yazar; Vahdi Hatay'ın kadirşinaslığından haberdar olsa, başbaknlık koltuğunu boş bırakmaz, Machiavelli'ye ihsan ederdi.

Gerçek ile ideal arasındaki tezadı, belirtmek için Machiavelli'nin hayat-ı hakikiyesine bir göz atalım: Niccola Machiavelli, 29 yaşlarında devlet hizmetine girer, Floransa Cumhuriyetinin, 2. Chancellerie'sinde kâtiptir.

Toskanyanın tanınmış bir burjuva ailesindendi. Babası kelli felli bir hukukçuydu. Çok geçmeden —memuriyetini muhafaza etmekle beraber— «Hürriyet ve Barış On'lar»ı emrine verilir. On'lar çeşitli âmme hizmetleriyle görevli seçilmiş majistralardır. Başlıca vazifelerinden biri de, Floransanın dış ülkelerdeki temsilcileriyle muhavere. Eline pek az para geçer Machiavelli'nin, memuriyeti de mütevaziidir, yaşayışı da.

Aldığı emirleri yerine getiren, kapı yoldaşlarının aşağılık entrikaları ve para sıkıntısı içinde kıvranan bir meumrun, bir kalem efendisinin hayatıdır bu. Öyle, sanıldığı gibi bir diplomat hayatı; bir elçi hayatı değil. Yanlışlık şuradan geliyor: Machiavelli de —Bakanlıkların yüksek kademedeki memurları gibi— gerek yabancı ülkelerde, gerek İtalyanın içinde sık sık murahhaslık vazifesi ile görevlendirilmiş, bu vazifeleri pek ustaca başarmıştır. 14 yıl sekreterlik yapar Machiavelli, tam yükselme yolundayken Floransanın idaresi yeniden değişir. Medici'ler, Machiavelli'yi bütün memuriyetlerinden kovar, ve Floransa'dan sürerler. Machiavelli mevkiinden oldu, ama biz Machiavelli'yi kazandık, diyor bir yazar. Demek istiyor ki, bu nikbet olmasa, Floransalı sekreter eserini yazmağa vakit bulamıyacaktı. (Bk. J. J. Chevalier, Les Grandes oeuvres politiques).

Böyle başlayan bir tercümeden ne bekleyebilirsiniz? Vahdi Hatay Başbakanlığa nasp ettiği kahramanını, rastgele bir Başbakan gibi konuşturuyor. Çapraşık, eğri büğrü, pis bir dil. Hükümdar'ın kendisi değil bu, bir karikatür veya bir parodi.

VİDAL

A. CERRAHOĞLU

Kollektivizmin ilk nazariyecisi Konstanten Pekör, 1836'da, **Académie des sciences morales et politiques**'e sunduğu iki ciltlik eserde (**Les Intérêts du commerce de l'industrie, de l'agriculture et de la civilisation en général**) kredi müesseselerinin, şimendiferlerin, madenlerin topluma mal edilmesini ve bu tedbir sayesinde sağlanacak yardım kaynaklarını kullanmak suretile, tedricen, bütün üretim kuvvetlerinin sosyalizasyonu fikrini ileri sürüyordu. Fransuva Vidal de, aynı devirde, **Emniyet Sandıkları** ve **İş Atölyelerinin Kuruluşu** adlı broşürlerinde, Pekör'ün vardığı sonuca varmıştı.

Entegral Sosyalizm (**Socialisme intégral, 1890**) adlı eserinin «Mülkiyetin Tekâmülü ve Sosyalizm» bölümünde (paragraf VII) yukarki mâlûmatı veren Benuva Malon, düştüğü notta şöyle diyor:

Kollektivizm, Pekör ve Vidal'in araya girmesile, Fransız sosyalizminin babalarına bağlanır. Pekör eski Sensimoncu idi. Daima biraz Falansterci kalan Vidal de, sadece Furiye'nin **Garantisme**'ini işliyerek, REFORMİST KOLLEKTİVİZMİ bulmuştu. Öteki Falansterciler ve özellikle doktrinin en ünlü yayıcısı Viktor Konsideran da mutedil bir kollektivizme ulaşmışlardı.

Sosyalistlerin yıllarca süren açıklamalarına rağmen, KOLLEKTİVİZM ile KOMÜNİZM'in karıştırıldığını söyliyen ve kollektivizmi bir tek târife sığdırmanın güçlüğünü belirten yazar:

1) Anfiteotik Kollektivizm;
2) Endüstri Kollektivizmi;
3) Kolensci Kollektivizm;
4) Enternasyonalist Kollektivizm;
5) Devrimci Kollektivizm;
6) Marksist Kollektivizm;
7) Anarşist Kollektivizm;
8) Ziraat Kollektivizmi;

gibi çeşitlerden sonra, kollektivizmin dokuzuncu ve sonuncu şekli olarak, REFORMİST KOLLEKTİVİZM'i gösteriyor.

Marksistlerin «eklektik veya entegral sosyalizmin Resulü» diye tenkit ettikleri Malon'un da benimsediği ve pişirilip kotarılmasında kendisinin de biraz tuzu bulunduğunu anlattığı REFORMİST KOLLEKTİVİZM, yukarda sıralanan kollektivizm biçimlerinden ENDÜSTRİ KOLLEKTİVİZM'ine yaklaşmaktadır.

HAYATI VE ESERLERİ

Fransuva Vidal (François Vidal) 1812'de doğmuş, 1872'de ölmüştür. İlkin avukatlık yaptı, sonra da püblisist oldu. Vidal, Sensimoncukukla komünizmi incelemişti. Fransada, Şubat Devrimi'nden sonra işçi dileklerini incelemekle görevli, «Lüksemburg Komisyonu» kurulduğu zaman, Vidal, bu Komisyon'a sekreter oldu; ve Lui Blan'la beraber çalıştı. Lui Blan, bu Komisyon'da resmî sosyalizmi temsil ediyordu ve Vidal, bazı hususlarda onunla fikir ve görüş birliği halindeydi. 1850'de milletvekili seçildi.

Vidal, **Démocratie pacifique**'te, **Revue indépendante**'ta ve **Presse**'te yazdı. Bu yazılarında, Devletin müdahalesi fikrini yâni Devletin patronlarla işçiler arasına girmesi görüşünü savunuyordu.

Yayınladığı eserler şunlardır:

1) **Des caisses d'épargne: I. Les caisses d'épargne transformées en institutions de crédit; II. Création d'ateliers de travail au moyen d'avances fournies par la caisse d'épargne.** (Paris, 1835)

2) **De la répartition des richesses, ou de la justice distributive en Economie sociale; ouvrage contenant l'examen critique des théories exposées, soit par les Economistes, soit par les socialites.** (Paris, 1846)

Vidal'in en önemli eseri budur. Bu eser, gerek ekonomistlerin ve gerekse sosyalistlerin sundukları teoriler hakkında kritik bir incelemedir. Vidal'in klâsik ve sosyalist nazariyelere hakkı ile vukufu olan bir iktisatçı olduğu bu eserde göze çarpar. Eser yayınlandığı zaman, Bastiat, eserin hakkını teslim etmek zorunda kalmış; güzel bir Fransızca ile yazıldığını, neolojizmin de tadında bırakıldığını söylemişti. Ona göre, Vidal, hiç değilse ilmi ciddiye almış bir yazardı.

3) **Vivre en travaillant. Projet, voies et moyens de réformes sociales.** (Paris, 1948)

4) **Le Travail affranchi** (1849). Bu eser, Toussenel ile birlikte kaleme alınmıştır.

5) **Organisation du crédit personnel et réel, mobilier et immobilier** (1851).

Yazar, bu eserin giriş kısmında, kredinin amacını, konusunu, târifini ve gücünü tetkik ettiği gibi, üretim tevzi ve tedavül üzerindeki etkisini de incelemektedir. Birinci kısımda, iler sürülen kredi organizasyonu sistemi kanun projesi biçiminde sunulmaktadır. Bu kısımdaki pratik reformlar basit ve geçici birer tedbir olarak kabul edilmiştir. Vidal, teorik görüşlerinde, basit bir reformla yetinmez; toplumda organik bir değişme ister. İkinci kısım, eserin nazarî kısmıdır ve birinci kısımdaki prensipleri haklı gösterme ve savunma mahiyetindedir.

6) **Thème de la religion naturelle** (1860).

DOKTRİNİ

Vidal maddeci değildir. Onun nazarında ekonomik olaylar fikirler kadar önemli sayılmaz. Vidal deisttir. O, Tanrının takdirine nüfuz etmeğe çalışır ve bütün sistemini buna bağlar. Ona göre, insan mutluluk için yaratılmıştır. İyilik ve hak denilen şey insanlara faydalı oluş demektir. Bunlar birbirinden ayrılamaz. Bahis konusu olan şudur: Üretimin organizasyonu ve servetlerin dağıtılışı müşterek fayda ve dağıtımcı adalet esasına göre yapılmalıdır.

Vidal'in tezleri şunlardır:

Meseleler ikiye irca edilecek: a) İşin organizasyonu; b) zenginliklerin dağıtımı.

Karşı karşıya iki okul var: 1) Olayları uzun uzadıya yazıp çizen ve fakat adaleti umursamayan EKONOMİSTLER; 2) İdealleri olan ve fakat dağıtımı ihmal eden SOSYALİSTLER.

Vidal, bu ikinci okula yaklaşır ve sosyalistlere sempati duyor.

Onun görüşüne göre: —Henri Corc'un **İlerleme ve Fakirlik**'teki tezinde olduğu gibi— toplumun serveti arttığı nisbette, emekçi sınıfının yoksulluğu da artmaktadır. Ve bu yoksulluk yüzündendir ki, insanda ne şeref ve haysiyet, ne ahlâk ve ne de özgürlük diye bir şey kalıyor. Rekabet, düzensizliği doğurur. Belâların en katmerlisi **bırakınız yapsın prensipi**'dir; endividüalizm yâni ferdiyetçiliktir; ekonomi alanında serbestîdir. Ecirliğin ortadan kaldırılmasile, gerçek dayanışmaya ve tam ortaklığa gidilmelidir. Emeğin çıkardığı ürün, emeğin payına düşmüyorsa, bunun sebebi ranttır. Kapitalist, işçinin sırtından geçinmektedir. Ecirlik, servajın yâni toprak köleliğinin yerini almış; fakat, toprak köleliğinin garantilerini bile sağlayamamıştır. Zira, toprak köleliğinde, serf yâni toprak kölesi insanı beslemeğe yarayan dört ayaklı hayvanla bir tutuluyor ve ecirden yâni gündelikle çalışan işçiden daha iyi muamele görüyordu. Kapitalist düzende, iş, bazıları için bir imtiyaz, bazıları için de bir ceza halini almaktadır. İnsan ırkı bu suretle dejenere olmaktadır. Köpek, at ve inek cinslerinin islâhı için muazzam paralar döküldüğü halde, insan için bunu düşünen bile yok. Maşinizm yâni makinacılık üstüste gelip çatan krizlere yol açmıştır. Yoksulluk, kapitalist medeniyetinin zarurî sonucu olmuştur.

Acaba, toplumun değişmesi düzenli mi olmalı, yoksa zorla mı? Toplumun değişmesi —Vidal'e göre— cebir ve şiddetle değil de, daha ziyade, düzenle yapılmalıdır.

Vidal, komünizmin şahıs hürriyetini ortadan kaldıracağına inanmıyor. Onun anlayışına göre, sadece, ÇALIŞMAMAK HÜRRİYETİ ve AYLAK DOLAŞMA ÖZGÜRLÜĞÜ ortadan kalkacaktır; diğer bütün hürriyetler olduğu gibi kalacaktır.

Vidal diyor ki: Komünizmin aileyi ortadan kaldıracağı da doğru değildir.

Vidal'in ileri sürdüğü iştirakçilik biçimi —Marx ve Engels'inki gibi— ekonomik tekâmülün tahliline dayanmıyor. Onun iştirakçiliğini iktisadî gelişmenin analizi desteklememektedir. Vidal'in komünizmi kardeşlik duygusuna, Hıristiyanlığa dayanıyor. Vidal'in komünizmi **doğma** ile bilgiyi yaklaştırma amacında ve oldukça uzak bir hedef. Karakter itibarile barıştırıcı olduğu için de, her şeyi yüksek kalbli ve âlicenap Devlet adamlarından bekliyor: Toplumdaki kategorilerin tümünü temsil eden şefkatli Devlet adamlarından...

Bir kelime ile özetlemek gerekirse, diyebiliriz ki, Vidal, kapitalist rejimi suçlu sandalyesine mıhlamış; ve **anprensip** komünizme katılmıştır. Bununla beraber, ulaştığı nokta, UFAK ÇAPTA REFORMLARLA TOPLUM YAPISININ KURTARILABİLECEĞİ sonucudur.

OBJEKTİF — SÜBJEKTİF

Objektif - Sübjektif ölçüsü, aslında —ve doğru uygulandığı taktirde— hiç şüphesiz çok önemli bir mehenk taşıdır. Bu ölçüden elbette vazgeçilemez. Fakat, yerinde kullanmak ve tadında bırakılmak şartiyle. Yoksa, bir ucundan yapıştığımız mantık zinciri, bizi —hiç farkına varmadan— saptırır ve abes sonuçlara kadar götürür.

Lâtife lâtif gerek!

HOŞ SÖZLER

Esbak Gökâlpçı panturanist, sâbık Aydınlıkçı marksist, daha sonra Kadroculuktan mütekait, toprak ve emlâk sahibi emekli yüksek bürokrat Şevket Süreyya Aydemir:

«A. Kadir'in kitabını gördüm, okudum - diyor -; içinde Nâzım'dan benim için de HOŞ SÖZLER naklediliyor. Nâzım, Kadro için de böyle şeyler yazmıştı.»

Hazretin, kelbî bir sırıtışla, HOŞ SÖZLER dediği de şunlar:

«BUKALEMUN GİBİDİR. HER KALIBA GİRER. HER YERDE KULLANILMAYA UYGUN BİR KİŞİLİĞİ VARDIR. İNANMIŞ GÖRÜNDÜĞÜ ZAMAN HİÇ İNANMADIĞI ZAMANDIR ASIL. TAM BİR BEZİRGÂNDIR O.»

Türkiye'de Sosyalizm Tarihine Katkı:

MÜRETTİPLER CEMİYETİ'NİN GREVİ VE SOSYALİZM

***

Türk Mürettibîn Cemiyeti'nin organı olan **Haber** gazetesinde (1) mürettiplerin patronlarına karşı giriştikleri grev hakkında Türkiyede işçi hareketleri tarihini yazacak araştırıcılar için son derece enteresan tafsilât vardır.

Grevcilerin gazetesi, muhteviyat itibarile, birçok bakımlardan, Türkiyede Sosyalizmin Tarihini yazacak olanlar için de çok ilgi çekici sayılabilir. Fransada antisosyalist savaşın en ünlü bayraktarlarından Gustave le Bon'dan «Mülâhazât-ı Felsefiye» aktarmakta bir mahzur görmeyen gazete, patronlarla polemik yapar ve muarızlarını cevaplandırırken açıktan açığa sosyalist bayrak altında toplanmakta ve savaşı bu bayrak altında vermektedir.

Mürettipler ne istiyordu?

Mürettipler Cemiyeti ile gazete sahipleri arasında anlaşmazlık çıkmış; sonunda karşılıklı grev patlak vermişti. Bu hâl basın dünyasında henüz çok yeni, hiç görülmemiş bir olaydı. Anlaşmazlık, çalışma saatlerinden çıkmıştı. Sebep şuydu: İşçinin hakkı düşünülmemişti. İşçi hayatında en ziyade ezilen, yıpranan mürettiplerdi. Fikren olduğu gibi bedenen de günden güne kuvvetten düşüyorlardı. Çok çalışma yüzünden, meslek icabı gözü zayıf olmayan hiç bir mürettip yoktu. Mürettiplerin vücudu vazife başında eriyordu. Saatlerce, kasası başında, küçücük düğmelerle uğraşmak, saatlerce ayak üstünde, göz nuru dökmek kolay iş değildi; ve bunu herkes takdir ediyordu.

Şair Eşref, işçileri savunan kıt'asını boşuna söylememişti:

Çıkar mı öyle evrâk-ı havâdis kendi kendinden
Ayakta bir belâdır bu; bunu bilmez muhasipler
Gece gündüz döker biçâreler göz nuru işlerken,
Ehali kör kalırdı olmamış olsa mürettipler. (2)

Mürettiplerin dilekleri, sanıldığı kadar da ağır değildi. Onların hakkını düşünmek vicdanî bir görevdi. Bu niçin esirgeniyordu? Niçin esirgenmişti?

Fabrikaya benziyen Devlet'in işlemesi için biraz yağ ve işçi olduğu gibi, basın makinasına gereken yağ da, mürettiplerin bu dilekleri idi. Bu yağ verilmemişti ve makina da, tabiatile, durmuştu.

İşçi, madem ki, memleketin ruhu idi; çalışmanın kaynağı oydu; şu halde hakkının tanınmasını istemek onun en meşrû bir hakkıydı.

Bu fedekâr işçi sınıfı, o zamana kadar, gazete sahiplerine karşı görevlerinde bir gevşeme, herhangi bir tembellik ve uyuşukluk göstermemişlerdi ve bekledikleri ancak takdir edilmekti. Bunu beklerken menfî

bir cevaba mâruz kalmışlardı. Vazifelerini sevmenin armağanı bu mu olmalıydı?

Her memlekette, işçinin hakkı inkâr olunmuyordu. Her memleket, bu faal yığının çalışmasına şahit oluyor; ve emeğinin ücreti ödeniyordu. Mürettipler de yalnız hak istiyorlardı. Başka bir şey değil! (3)

Haber'in sabah nüshalarında yayınlanan iki başyazı, bize gazete patronlarına karşı girişilen kalem savaşında nasıl sert bir dil kullanıldığını açıkça göstermektedir.

Birinci başyazının tarihi 10 Eylül 1923'tür. **İşçi gücü karşısında patronların aczini** belirtmek için kaleme alınmıştır:

«Gözlerini kazanç hırsı bürüyen ve kullandıkları işçileri ezmek için hiç bir fırsatı kaçırmayan âlicenap (!) gazete patronlarının gülünç ve garip inatları karşısında mürettip arkadaşlarımızın greve mecbur kalmaları beni şu basit mukayeseyi yapmağa sevketti. Bu mukayese, küçük bir azınlık teşkil eden kapitalist ve patronlarla, büyük bir çoğunluk meydana getiren işçilerin insan toplumuna hizmet dereceleri hakkında açık bir fikir verecektir.

Şimdi, farz ediniz ki, bir memleketin bütün sermayecilerini, bütün patronlarını bir vapura kapayıp Hayırsız Adalar'dan birine götürelim. Hiç şüphe edemeyiz ki, bütün hayatları süresince daima hazır yiyen ve başkalarını çalıştırarak, soyarak ve ezerek bolluk ve sefahat içinde yaşamağa alışan bu adamlar, birkaç gün içinde öleceklerdir.

Fakat, buna karşılık, bu devletlilerden kurtulan memleketin ekonomik ve sosyal hayatında, iktisadî ve içtimaî yaşayışında zararlı bir değişiklik olmayacaktır. Bütün fırınlar ekmek çıkaracaklar, mezbahada et kesilecek; tramvaylar, vapurlar işleyecek, gazeteler yayınlanacak... Kısası, hayat eskiden olduğu gibi -ve hiç şüphesiz çok daha iyi- devam edecektir.

Fakat, tasavvur ediniz ki, bir şehrin, bir memleketin bütün işçileri, rençberinden mürettibine, fırıncısından tramvaycısına kadar bütün amelesi işlerini bıraksın. O zaman; bütün hayat, —özel deyimile— ZINK!.. diye duracaktır: Evlerde ve sokaklarda su, havagazı, elektrik kesilecek; kimse et, ekmek, sebze bulamıyacak; ve herkes olduğu yerde kalarak, bütün cihanın, hattâ memleketin, içinde yaşadığı şehrin olaylarından ve hattâ yanı başında mahallede geçen şeylerden haberdar olamıyacaktır.

Bugün de, İstanbul şehri için, —kısmen olsun— bir gerçek olmuştur.

Şüphesiz, bizim yaptığımız hayalî bir kıyaslama. Fakat, okurlarımıza, şunu söyliyelim ki, böyle bir durum birkaç yıl önce, o muazzam İngiltere İmparatorluğunu sarmıştı.

Amele kuvveti, işçi azmi ve işçi birliği karşısında, patronlar zaaf ve aczlerini pek çabuk hissetmişlerdir. Ve eğer zaaf şuurunu henüz idrak etmeyen birkaç mürettip de bulunmasaydı, gazete sahipleri «Müşterek Gazete» adını verdikleri varakpârelerini de çıkaramıyacaklardı.

Umuyoruz ki, muvakkaten yolunu şaşırmış olan mürettipler, **arkadaşlarına ve gerçek sınıflarına katılacaklardır.**

Bundan aşağı yukarı dört yıl kadar önce, umumî seçim esnasında, Pariste böyle bir durum meydana çıkmıştı. Ve bu durum, tıpkı bugün olduğu gibi, patronlar tarafından kasden ihdas edilmişti. O zaman da, işçilerin düşmanı olan **Millî Blok** taraftarı gazetecilerle, mürettiplere yâni hak ve hakikate taraftar olan gazeteciler, tıpkı bugünkü gibi, ortak birer gazete çıkarmışlardı.

Güçlü örgütlerine rağmen, kendilerine mahsus mükemmel bir matbaaları olmayan mürettiplerin gazeteleri, maalesef, tek bir sayfa olarak yayınlanmıştı. O zaman, işçinin patronlara karşı başarı ile mücadelelerini sağlayacak olan, sırf işçi örgütlerinin malı, Sendika matbaası kurmak lüzumu şiddetle duyulmuştur; ve bugün Paris matbaa işçisi ve bütün işçileri bu cihetten müsterihtirler.

Çünkü, İşçi Partisi; yüzlerce kitaplar, broşürler, dergiler, gazeteler.. ve özellikle, -organları olan ve günde 300.000 nüshadan fazla satan- **Beşeriyet** gazetesini çıkarabilen mükemmel bir basımevine mâlik bulunuyor.

İstanbul mürettipleri de bugün aynı durum karşısında bulunuyorlar; ve aynı ihtiyacı bütün şiddetile duymuşlardır.

Büyük bir memnuniyetle şahit olduk ki, Parisli arkadaşlarından daha az mücehhez ve daha az tecrübeli olan mürettip arkadaşlarımız, yokluk içinde varlık yaratmışlar ve varlık içinde acz gösteren patronlara hadlerini bildirmişlerdir.

Her sayısında ilerleme ve gelişmeye doğru yeni bir adım atan **Haber**'i okuyanlar, bütün kamu oyu, bu patron - işçi ihtilâf ve mücadelesi hakkında kesin hükmünü vermiştir; ve anlamıştır ki, mürettipler bir takım aşırı dilekleri elde etmek için İstanbul halkını gazetesiz, havadissiz bırakmak istemiyorlar.

Biz öyle düşünüyoruz ki, mürettip arkadaşlarımız, bu mücadeleden başarı ile çıkacakları muhakkak olmakla beraber, her halde, patron ve sermayecilerden bağımsız, sırf kendilerinin, işçilerin malı olmak üzere, mükemmel bir basımevi, mükemmel bir gazete kurmaktan vazgeçmemelidirler. Birkaç günlük denemeleri ,bu hususta, kendilerine elbet büyük umutlar vermiştir.

Bugün İstanbul halkının büyük çoğunluğunu işçi, fakir ve orta halli yoksullar yığını meydana getiriyor. İşçi gazetesi, bu yüzbinlerce insanın haklarını isteyecek, hak ve hakikatin sesini işittirecek biricik gazete olacaktır.»

---

(1) Organ olarak **Haber,** ilkin günde bir defa, ve biraz sonra da, sabah ve akşamları, ayrı ayrı nüshalar halinde yayınlanmıştır.

(2) Bu kıt'a, Mürettibîn-i Osmaniye Cemiyeti'nin organı olan **Bugün** gazetesinin başlığı yanında yer alıyordu.

(3) Cf. **Haber,** 9 eylül 1923.

«(TÜRKİYE İÇİN) DEVRİM» GAZETESİNDEN

61. sayısında Devrim, arka kapakta, «Devlet Planlama Teşkilâtının Dağıttığı 13 Milyar Liralık Ulûfenin Hikâyesi»ni vermekte ve bunu bir belge olarak ilerinin mahkemesine «Yüce Divanlık Bir Dosya Daha!» diye sunmaktadır.

62. sayıya, «MİLLİ EMNİYET DEMİREL AİLESİNİN HİZMETİNDE» diye manşet atan Devrim, TİP'in bir mektubuna, kontrol edilirken girmiş olan MİT'e ait «çok gizli» yazının kopyasını vererek, mevcut «komprador faşizmi» ni tespit etmektedir.

Aynı sayıda Doğan Avcıoğlu, sütununda, mevcut rejimin, üç ayaklı (Devlet Planlama Teşkilâtı, Diyanet İşleri ve MİT) irticaa dayanan «maskeli faşizm» olduğunu iddia etmektedir.

63. sayıda Doğan Avcıoğlu, BAKIŞ sütununda, «AŞIRI UÇLAR» başlıklı yazısında, küçük burjuva, küçük bürokrat çevrelerle hasbıhal etmekte ve hakikaten bizde çok yaygın olan (hele Ankara'da çok yoğun) bu tabakaya hoş görünmeye çalışmaktadır. Küçük burjuva tarafından çok iyi anlaşılır olmak, onların nabzına göre şerbet sunmak demektir. «Biz aşırı sola karşı değiliz, ama...» diye başlayarak, karşı olduğu şeyleri «açık seçik» anlattığını sanan Avcıoğlu, şovenizmi ve uyduluğu aynı açık seçiklikle anlatan ve çok daha etkili olan emperyalist girişimlerle aynı dili kullanmaktadır; çünkü her iki taraf da, aynı sınıfa hitap etmekte ve bu şaşkın sınıftan (küçük burjuvadan) taraftar kazanmağa çalışmaktadır. Bu, çok ucuz bir politikcılıktır ve daha çok parası olan taraf kazanır daima... Hernekadar günlük konuşmalar, temaslar, reprezantabiliteyi muhafaza edebilmek, popüler olabilmek endişesi (televizyonda da mücadele filân), insanı saptırsa bile, hiç olmazsa yazı yazarken diyalektik mantığı hatırlayalım: Şayet çatışanlarda kalite farkı yoksa, kantitatif fark çözümü belirler... «Bilimsel anlatım - anlaşılır olmak» çelişkisini, gittikçe, «anlaşılır olmak» yönünde çözerek, tenkit ettiği ucuz politikacılığa sapan Avcıoğlu, yazısının sonlarında, «Halkımızın iç ve dış çıkar çevrelerince sömürülmesine bir an önce son vermek için çırpınıyoruz. Bu nedenle, insanın insanı sömürmesine en radikal yollardan kesinlikle son verme amacını güden fikir sistemlerine karşıyız diyemeyiz» diyerek esas çelişkisini formüle etmektedir: «(Toplumun bir kısmının (sınıf diyemiyor), diğer kısmını sömürmesine mani olmak için çabalayan, sınıflar üstü, esirî varlık Avcıoğlu) — (Fikir sistemlerine sahip, yani hakim sınıfın âllamesi Avcıoğlu)»...... Yine biraz diyalektik mantıkla düşünelim: Kafadaki her sistemin, sosyal (veya fizik tabiat üzerine) bir reprezantasyonu (representation) vardır. Her sistemin, elemanları arasındaki bağlantı (relation), sarfınazar edilecek (negation) bir modüle göre kurulabileceğinden, bu sistemin sosyal reprezantasyonunda da mütekabil modül, yani bir alt sınıf (bir ezilen sınıf) bulunacaktır. Onun için şu veya bu sistemden, hemen şu veya bu sisteme geçmek, hiç bir zaman bir aşama, bir devrim değildir. Sistemler ancak, temel verilerine inilerek genişletilebilir. Yani (sosyal reprezantasyonda), fertlerin veya asgariden, sınıfların, özgürce mücadeleye girebilecekleri demokratik merhalelerden sonra bir aşamaya, yeni bir genişletilmiş sisteme, yeni bir senteze varılabilir ki ancak buna devrimci bir atılım denir. Bir sistemi, kafa içinde geliştirilen

başka bir sistemle yıkmak istemek, aynı kalite şeyleri tokuşturmak demektir ki bunda da kantitatif fark, galibi belirler. Yani aynı kalite kafaların mücadelesi ancak, tokuşma şeklindedir; ve bu mücadelede daima kafası daha sert olan muzaffer çıkar. Avcıoğlu, bulunduğu sosyal mevkiin (sınıfın) idealist bir elemanı olarak, tutarlı kalmak isterse, şimdilik ancak ve yalnız, çok etkili olduğu, mevcut parlamenter rejime karşı eleştiri pozisyonunda kalmalıdır. Yoksa kendini, bilimsel sosyalizmin tekamülüne doğru, popüler öneriler getirmeye de mecbur hissederse, büyük çelişkileri peşinen kabul etmiş olacaktır; ki bu durum da onu, çok defa, tenkit ettiği politikacıların çizgisine itecektir. Devrimci geçinen liderlere, bir cephenin kumandanlığı yetmelidir. Hareketten önce başkumandan olmaya çabalamak, devrimci hareketi yok farzetmek demektir. Devrim, gerçek liderini hareket içinde çıkaracaktır. Kimse kendini, hiç bir hareketin yıpratamıyacağı esiri bir varlık gibi görmemelidir.

Yine aynı sayının 5. sayfasında, «Doç. Dr. Yılmaz Ergenekon'un Açıklaması» çıkmıştır. Kendine «vasıflı insan» diyen, bu avantacı insan, yukarıdaki eleştirimize misâl olacak bir şekilde, Doğan Avcıoğlu'na şöyle sıvaşmaktadır: «Kıt sayıdaki vasıflı Türk aydınları birbirimizi anlayalım. Vasıflı insan gücü potansiyeli biribirini tahripten vazgeçsin, vatanseverlik bunu gerektirir.»... «açık seçik» yazmalı, belirtmeli, diye küçük burjuva lisanından medet umanlar, işte böyle yılışık sürtüşmelerin, kurtulması çok güç olan ağına da düşerler. Lisan birliği, giderek, fikir birliği de demektir. Bu vasıflı doçent ise, lisan birliğinden hemen fikir birliğini hattâ avanta birliğini çıkarmış.

64. sayısında Devrim'in büyük başlığı, «Prezidansiyel cici demokrasi cephesi kuruluyor!» şeklinde; Sunay'ın temaslarından genelleme yapıyor.

Aynı sayıda Doğan Avcıoğlu, sütununda, «Devrimci İktidar İçin Mücadele» başlığını kullanıyor ve yazısının sonunda «faşizmi önlemenin yolu, bazı çevrelerce ileri sürüldüğü üzere, eylemsizliği ve yenilgiyi peşinen kabullenme anlamına gelen faşizme karşı bir savunma cephesi kurmak değil, devrimci güçlerle devrimci bir iktidar kurma mücadelesine hız vermektir.» müsbet uyarısını yapıyor.

Yine aynı sayıda «Politika Kulisi» sütunlarının ilk iki yazısı, «Metin Toker'in Paşasal Peçetesi» ve «İsmet Paşa Ağırlığını Yitirdimi» başlıklarını taşımakta ve İsmet Paşa'nın hâlâ tilkilere hakim olup olamadığı sorusuna dikkat çekecek dedikodular yapmaktadır. Artık çevresindeki tilkilerin daha ağır bastığına ve bir kliğin telkini altında bulunduğuna daha çok inanmak istedikleri anlaşılan Devrim grubuna, bütün tereddütlerinden vazgeçip, çaresiz kalan her öz evlât gibi, toplum önünde hacr davası açmalarını öneririz. Yoksa, zaten, böyle bir tarihi kişinin üzerinde daha fazla spekülasyon yapılmasını önlemek ve O'nu bu kadarıyla tarihin hükmüne terketmek, için, önümüzdeki ilk harekette toplum, fiilen hacr altına alacaktır. Çok genç yaşta memleket meseleleri ile uğraşmaya başladığını söyleyen ve yine genç yaşta mücadeleye atılmış olduğu bilinen bir adam, bugünün gençlerinin arayışlarını lânetlerse, gençliğinin antitezinde sertleşmiş, inatlaşmış demektir. Bundan sonra, asgariden gençliğine dönmesi demek olan bir senteze varması için en ufak bir ümit vermeyen bu adam, gelişmeye devam etmiyor, diyalektiğe uymuyor demektir; daha açıkçası, sosyal bir varlık olarak ölmüş demektir.

SOSYALİST DERGİLER

Sosyalist'in **2. sayısı hakkında, İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesince toplatma kararı verilmiştir. 3, 4 ve 5. sayıları çıktı. «Sosyalistlere düşen görev nedir? İşçi sınıfımızın önderliğinde, köylümüzü, küçük burjuvaziyi yani tüm halkımızı da sürükleyip, planlı, örgütlü ve koordine olarak en etkili biçimde DİRENMEK»; «Devrimciler uyanalım ve doğrular etrafında birleşelim. Amerikan emperyalizminin ve yerli ortaklarının hazırladıkları oyunlara gelmiyelim, tuzaklara düşmiyelim.»; «İşsizlik ve pahalılığı yaratan, işçileri ve öğrencileri öldürten Amerikan emperyalizmine ve yerli ortakları büyük sermaye çevrelerine karşı BİRLEŞELİM, DİRENELİM! Silâhımız; anayasal (Miting - Yürüyüş - Boykot - Grev) GENEL DİRENİŞ'tir»** Sosyalist'**in görüşüne göre: «Oportünizmler de, Revizyonizmler de. Anarşizmler de, Absolutizmler de, Ekonomizmler de, Otzovizmler de, Likidasyonizmler de, Menşevizmler de, hep, açık somut bir** Parti programı çevresinde, **sınırları bıçak gibi kesen bir Parti** tüzüğü çerçevesinde, **başı kıçı belli, önü sonunu tutan bir gidişle hizaya gelmemek, saf bağlamamaktır. TİP programı ve tüzüğü** Bilimcil Sosyalizm **ile ilişkili değildir.»**

Aydınlık **(Sosyalist Dergi), No: 26: «Proleter devrimci hareketin önünde duran ve âcil çözüm bekliyen en önemli meselesi,** partinin, işçi sınıfının öncü müfrezesinin yaratılması yolunda atılacak somut adımları kesin olarak tespit etmek **ve mevcut kadrolar arasında eylem içinde birliği sağlamak, yani** partileşmeği mümkün kılacak **çekirdek kadroları yaratmaktır.** Sosyalist partiyi kurmak **için kadrolaşma gerçekleşmelidir.»**

Partizan **(Sayı 7) : «TİP Eminönü İlçesi 18 - 19 Aralık gecesi SD'ci oportünist kliğin sosyal faşist güruhu tarafından basıldı. Bina, yalnızca TİP Eminönü İlçesince değil,** Partizan **dergisi ve Sosyal Gerçekleri Araştırma** Derneği'nce **kullanılmaktadır. İdeolojik mücadelede şiddete yer yoktur. SD'ciler yıllardır rezil ettikleri ideolojik mücadele platformunda daha fazla tutunamadılar ve kinlerini, hınçlarını olanca ahlâksızlık içinde, Eminönü İlçesi'ni basmakla giderdiler. Kahrolsun oportünizm. Kahrolsun TİP'in sinsi düşmanları.» (Partizan'ın 5. sayısı, İstanbul 2. sorgu hakimliğinin karariyle toplattırılmıştır.)**

Ant **(Ocak 1971, No: 9) : «1971 yılı** genel grev **yılı olmalıdır.» Arka kapakta: «Mustafa Suphi'yi anıyoruz: Türkiye proleter sosyalist mücadelesinin ilk savaşçılarından Mustafa Suphi, bundan tam elli yıl önce, 28 Ocak 1921 de, kendisinin Türkiye'de ssoyalist örgütlenmeyi gerçekleştirmesinden korkan egemen sınıflar tarafından Trabzon'da 14 arkadaşıyla birlikte alçakça katledilmişti.»**

Ant'**ın önemli şiarı şu: «EMPERYALİZME VE FAŞİZME KARŞI DEVRİMCİ HALK CEPHESİNİN TEMELLERİNİ GÜÇLENDİRELİM.»**

Her iki **Aydınlık, İşçi - Köylü, Kurtuluş, Emek, Sosyalist Parti,** ayın sekizine kadar, çıkmamıştır.